

Slovincih. Vzemimo primer žensk, mladih deklet in mater z otroci, ki so odšle na tuje in se predvsem kot služkinje, kuharice in poljske ali tovarniške delavke udinjale nadele ali daleč od doma. Beneške »dikle« so pod drugimi imeni poznali tudi drugi predeli slovenskega prostora. Mnoga gorenjska dekleta so se na prelomu iz 19. v 20. stoletje udinjale kot kuharice na domovih tržaških, graških in dunajskih meščanov, marsikatera Primorka je služila doto v Egiptu, veliko Prekmurk pa je v obdobju med obema vojnama garalo na francoskih poljih itd. Mnoga od teh deklet so se vrnila domov, mnoga pa so si ustvarila družine in ostala za stalno v tujini. Posebna oblika sezonskega in začasnega izseljevanja je bilo t.i. »guziranje« v Benečiji, ki so ga na Kranjskem poznali pod pojmom »havziranje«. To je bilo krošnjarenje, ki je bilo razvito zlasti med kočevskim in belokranjskim prebivalstvom. Pogosta oblika sezonskega dela pri moških je bilo delo v hrvaških in slavonskih gozdovih, in ko je tam zmanjkalo posla, državna meja ni bila ovira za odhajanje v daljne romunske gozdove. In še bi lahko naštevali. Pri obravnavanju modernega migriranja z najbolj številnim odlivom slovenskega življa v svet od srede druge polovice 19. stoletja, zlasti v Severno Ameriko in v obdobju med obema vojnama v Južno Ameriko in zahodno Evropo, moramo upoštevati te starejše oblike izseljevanja, ki sicer ni bilo množično, vzroki pa so bili podobni. Da migracijski proces pri Slovencih ni bil enosmeren, nam potrjuje ravno izseljevanje beneških Slovencev, saj je bila ena od smeri tudi Avstroogrška in mnoge beneške zidarje najdemo na gradbiščih v Ljubljani (npr. pri obnovi Gruberjevega kanala leta 1910), v knjigi pa so objavljene fotografije beneških opekarjev v Mariboru. Celovit pregled ekonomskih migracijskih gibanj na Slovenskem v 19. in 20. stoletju je naloga, ki je slovenska historiografija še ni obdelala.

Poglavitni del publikacije so fotografije, ki so jih vestni sodelavci krožka Rečan zbrali na terenu, jih razstavili leta 1981 in najpomembnejše objavili. S tem so jih ohranili in naredili dostopne širšemu krogu, saj so morali originale vrniti imetnikom. Čeprav je vrh izseljevanja pri Slovencih v zadnjih desetletjih pred prvo svetovno vojno sovpadal z uveljavljanjem fotografije, imamo zelo malo izseljenskih fotografij; nekoliko več jih je za obdobje med obema vojnoma in seveda po drugi svetovni vojni. Kaj hranijo potomci izseljencev, tako v stari kot tudi novi domovini, ne vemo. V svetu obstajajo dela, ki prikazujejo priseljevanje, npr. v Ameriko, skozi fotografsko oko (npr. Philippe Dasnoy, *Vingt millions d'immigrants. New York 1880—1914 en photos. Paris/Bruxelles, 1977*). Pomena fotografije sta se zavedala tudi avtorja prvih dveh obsežnih izseljenskih publikacij, Jurij Trunk (*Amerika in Amerikanci, 1912*) in Jože Zavertnik (*Ameriški Slovenci, 1925*), ki sta objavila vrsto fotografij tudi iz življenja slovenskih izseljencev. Vendar je prva publikacija, posvečena izseljenskim fotografijam, delo avtorjev naše publikacije, ki jo uvede Riccardo Toffoletti s prispevkom: *Izseljevanje in fotografija*. Kot zgodovinarje nas zanima predvsem vsebinska povednost fotografij, ki so razen nekaterih starejših, delo amaterskih rok in nimajo umetniške vrednosti. Večina so utrinki posameznikov ali skupin na delovnih mestih ali v trenutkih sprostitve, zelo malo pa je t.i. dogodkovnih fotografij, in še te so vezane predvsem na pogrebe izseljencev. V oči nas zbodejo pogledi fotografirancev, njihovi, v glavnem narejeni nasmehi ter steklenice in kozarci, ki jih držijo v rokah. Večina fotografij so poslali domačim, in fotografiranci so se želeli prikazati sproščene in zadovoljne. Tako so objavljene fotografije beneških izseljencev ne samo za oči dopadljive, ampak imajo tudi dokumentarno vrednost in predstavljajo dragocen vir za sociozgodovinske in etnološke študije.

Marjan Drnovšek

OBVESTILA

TRI POSVETOVANJA V LETU 1990

Zveza zgodovinskih društev Slovenije pripravlja v letu 1990 v dneh od 1. do 3. oktobra jubilejno 25. Zborovanje slovenskih zgodovinarjev na temo Migracije v slovenski preteklosti. Zborovanje bo v Murski Soboti.

V letu 1990 bo od 20. do 24. avgusta v Leuvenu, Belgija, 10. mednarodni kongres ekonomskih zgodovinarjev.

17. mednarodni kongres zgodovinskih ved bo od 26. avgusta do 2. septembra 1990 v Madridu.

Podrobnejše informacije lahko zainteresirani dobe na sedežu naše zveze. O programu slovenskega zborovanja bomo še poročali.

Janez Marolt